Uluslararası Toplumun Misafirleri: Mülteciler

İnsanlık tarihinin başlangıcından bu yana insanlar hayatta kalma mücadelesiyle bulundukları yerlerden başka yerlere göç etmektedir. Doğal afetler ve iklim koşullarının yol açtığı bu insan hareketlerinin sebepleri arasına sonrasında insan eliyle gerçekleşen afetler de eklenmiştir. 20. ve 21. yüzyıllarda dünya üzerinde milyonlarca insan, ırkı, dini, milliyeti, toplumsal bir gruba mensubiyeti veya siyasi görüşü sebebiyle baskı gördüğü için yaşadıkları yerleri terk etmek zorunda kalmıştır.

Yaşadıkları yerlerden ayrılmak zorunda kalan insanlar, sığındıkları ülkelerde de çeşitli sıkıntılarla karşı karşıya kalmaktadır. Bir yabancı olarak iş bulmak, eğitim veya ikamet izni almak başlı başına bir mücadele halini almaktadır. Oysa baskı ve zulüm sebebiyle ülkelerini terk etmek zorunda kalan sığınmacı, mülteci veya muhacirlerin misafir oldukları ülkelerde uluslararası toplumdan himaye hakkı bulunmaktadır.

Mültecilerin hukuki statüsü 1951'de imzalanan Cenevre Sözleşmesi'yle uluslararası bir yapıya kavuşmuştur. Sözleşmeyle mülteci kavramı tanımlanmıştır (...ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan... kişiler). Bu sözleşmeyle mültecilerin hakları konusunda da düzenlemeye gidilmiştir. Mültecilerin bulundukları yerlerde korunmalarını sağlamak için düzenlemeler yapılmıştır. BM Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (UNHCR) 2013 yılında Cenevre'de açıkladığı rapora göre 2012 yılında dünya genelinde 45,2 milyon kişi zorla yerinden edilmiştir. 15,4 milyon kişi ise mülteci olarak kaydedilmiştir.

Mülteciler uzun ve meşakkatli bir yolculuğun ardından vardıkları bazen ilk bazen de birkaç ülke sonraki duraklarında kültürel şok, yanlış anlaşılma ve algılanma, insanlık onuruna yakışmayan muameleler gibi durumlarla karşılaşabilmektedir. Oysa bu insanlar savunmasız oldukları için insani ve hukuki olarak yardıma ihtiyaç duymaktadır. Herhangi bir sebeple evini, toprağını, ülkesini terk etmek zorunda kalan insanlar için hassas sayılabilecek konulara dikkat etmek gerekmektedir. Mültecilik durumu çoğu zaman mültecilerin misafir olduğu ülkede yabancı düşmanlığına sebep olabilmektedir.

Türkiye; Asya, Afrika ve Avrupa'nın kesiştiği bir yerde bulunması hasebiyle kriz ve çatışmanın yaşandığı ülkelerden kaçan mülteciler için geçiş noktasıdır. Özellikle 2011 yılında Suriye'de başlayan iç savaştan sonra Türkiye, Suriyeliler için hedef ülkelerden biri haline gelmiştir. Türkiye hükümeti hem tarihî bağları hem de Cenevre Sözleşmesi'ne taraf olması bakımından Suriyelilere alan açmış ve sorumluluk üstlenmiştir hatta İHH İnsani Yardım Vakfı gibi STK'larla da bu sorumluluğu paylaşmaktadır. 2011 yılından bu yana 200.000 kişinin hayatını kaybettiği Suriye içerisinde 6,5 milyon kişi yerinden edilmiştir. 2.470.049 kişi ise Lübnan başta olmak üzere, Türkiye, Irak, Ürdün ve Mısır gibi komşu ülkelere sığınmıştır. AFAD verelerine göre Türkiye'de Ocak 2014 itibarıyla 600.000'in üzerinde Suriyeli zor şartlar altında yaşam mücadelesi vermektedir.

Mülteciler için önemli olan kendileri için güvenli bir ortam bulmaktır. Hukuki yükümlülük gereği mültecilere ırk, din, ülke ayrımı yapılmaması ve sığındıkları ülkeden gönderilmemeleri gerekmektedir.

42 yaşındayım. Ermeni'yim. Hristiyan'dım, ancak evlendikten sonra Müslüman oldum. Ailem bana kızdı, darıldı. Bizim kültürümüzde bir kız din değiştirince öldürülmez ama evlatlıktan reddedilir. Annem babam öldü, ağabeyim Lübnan'a yerleşmiş. Müslüman olduğum için benimle konuşmuyor. Müslümanlık çok güzel ama aileme hasretim. İki erkek, üç kız beş çocuğum var. Suriye'deki savaştan kaçtık. Evimizi, yerimizi, her şeyimizi bıraktık. Halep'teydik. Suriye'de iki evimiz vardı, arabamız vardı. Canımızı, çocuklarımızı kurtaralım diye her şeyimizi geride bıraktık. Çocuklar kucağımızda uzun saatler yürüdük. Mayınlı araziyi geçtik. Tel örgülere gelince birimiz tel örgüyü açıp diğerimiz geçiyordu. En son eşim geçti. Çok yorulmuştuk. Benim küçüklerim süt çağındaydı, yolda çok zorlandık. Kilis'e geldik, kiralık ev bulduk. Burada kiralar pahalı, eşim düşünmekten ve iş bulamamaktan çok bunaldı, hastalandı, sekiz ay önce de öldü. Eşim öldükten sonra ev sahibimiz bizi çıkarmak istedi. "Çocuklardan rahatsız oluyoruz, çıkın gidin!" dediler. İHH'da çalışan Mehmet Bey'den Allah razı olsun, bir gün kapım çalındı. "Biz eşini kaybetmiş ve yetimleri olan hanımlara yardımcı oluyoruz. Bir evimiz var, isterseniz orada kalabilirsiniz, bir bakın." dedi. Doğrusu ilkin korktum, bilmediğim bir insan. Durdum, durdum, dedi ki, "Biliyorum bacım korkuyorsun, çocukları al gel, evi gör." O zaman biraz rahatladım. Bu eve çocuklarımla ilk biz geldik. İki aydır buradayım. Kızlarımla burayı temizledik. İki odayı biz aldık. Mehmet Bey yeni gelen diğer kadınlara da yardımcı olmamı istedi. Duydum ki Suriye'deki evimi yağmalamışlar, içine girmişler. "Buraya gelmeyin, sokağınız tehlikeli, Esad'ın adamları var, gelirsen ölürsün." diye haber gönderdiler. İnşallah bir gün döneriz, vatanımız çok güzeldir. Herkesin vatanı kendine şirin. (M. S. / Kilis / Ocak 2014)